

Frants Gundersen

Produksjon av svalbard- statistikk: Begrensninger og muligheter

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the different research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, juli 1999

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen, vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-4702-0

ISSN 0806-2056

Emnegruppe

00.90 Generelt

Emneord

Administrative registre

Enhetsregisteret

Folkeregistrering

Statistikkloven

Svalbard

Design: Enzo Finger Design

Trykk: Statistisk sentralbyrå

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpige tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Rettet siden forrige utgave	Revised since the previous issue	r

Sammendrag

Frants Gundersen

Produksjon av svalbardstatistikk: Begrensninger og muligheter

Rapporter 99/18 • Statistisk sentralbyrå 1999

Denne rapporten oppsummerer en utredning om statistikkarbeid om Svalbard som er utført første halvår av 1999, og som Svalbard Samfunnsdrift AS har initiert med finansiell støtte over Svalbardbudsjettet.

Svalbard står i en særstilling når det gjelder lovgivning og statistikkbehov. Statistikkloven og flere andre lover som pålegger personer og foretak ulike former for registreringer gjelder ikke på Svalbard. Den statistikken som kan lages på bakgrunn av eksisterende nasjonale registre er derfor mangelfull.

Behovene for data til statistikk på Svalbard bør i størst mulig grad dekkes ved utbygging av eksisterende og oppretting av nye administrative registre på Svalbard, og at Statistisk sentralbyrå gis adgang til dataene i disse registrene med hjemmel i statistikklovens § 3-2 slik at statistikkproduksjonen på Svalbard på lenger sikt i størst mulig grad inngår i produksjonen av nasjonale statistikker

På kortere sikt bør datainnsamling, med hensyn til det juridiske rammeverket og de institusjonene som finnes på Svalbard, ta utgangspunkt i den eksisterende lokale statistikkproduksjonen, de spesielle behovene som finnes og den lokale kompetansen som er tilgjengelig.

Det er tre lover, eller tilsvarende bestemmelser gjennom forskrifter, som Statistisk sentralbyrå mener er spesielt viktig blir innført på Svalbard for videre statistikkproduksjon. Lov om folkeregistrering, lov om Enhetsregisteret og statistikkloven bør innføres på Svalbard. Dette vil bedre de sentrale registrene over personer og foretak på Svalbard, noe som muliggjør koblinger til andre registre, og som igjen vil heve kvaliteten på en lang rekke andre statistikker.

De statistikkene som allerede produseres for resten av Norge, og som er relevante for Svalbard, bør også lages for Svalbard. I tillegg har Svalbard statistikkbehov som ikke kan dekkes gjennom innføring av eksisterende nasjonale statistikker. Disse behovene må derfor dekkes gjennom etablering av egne statistikkrutiner.

Statistikkarbeid på Svalbard tar utgangspunkt i et geografisk område, og ikke et avgrenset emne. Det betyr at det er mange aktører med ulike statistikkbehov som bør involveres i det videre statistikkarbeidet. Det anbefales derfor at videre arbeid koordineres gjennom en tverrfaglig institusjon. Statistisk sentralbyrå kan fungere som en slik institusjon, men mener at dette forutsetter ekstra finansiering, og at statistikkloven innføres på Svalbard.

Emneord: Administrative registre, Enhetsregisteret, Folkeregistrering, Statistikkloven, Svalbard

Prosjektstøtte: Svalbard Samfunnsdrift AS og Svalbardbudsjettet.

Innhold

1. Bakgrunn og oppsummering	7
1.1. Bakgrunn	7
1.2. Oppsummering	7
2. Retningslinjer for statistikkproduksjon på Svalbard	9
2.1. Behovet for statistikk	9
2.2. Kvalitet på statistikk	9
2.3. Innsamlingsmetoder	11
3. Dagens situasjon på Svalbard	13
3.1. Juridisk rammeverk	13
3.2. Institusjonelt rammeverk	13
3.3. Spesielle statistikkbehov på Svalbard	15
4. Statistikkproduksjonen	16
4.1. Generelt	16
4.2. Økonomisk statistikk	17
4.3. Personstatistikk	18
4.4. Næringsstatistikk	20
5. Videre statistikkarbeid	23
5.1. Koordineringsbehov	23
5.2. Påvirkningen fra det juridiske rammeverket	23
5.3. Lokal involvering	24
5.4. Organisering	24
6. Forholdet til andre staters virksomhet på Svalbard	26
7. Økonomi	27
Referanser	28
Vedlegg: Avtaledokument mellom Svalbard Samfunnsdrift AS og Statistisk sentralbyrå	30
Tidligere utgitt på emneområdet	33
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	34

1. Bakgrunn og oppsummering

1.1 Bakgrunn

Statistisk sentralbyrå har våren 1999 gjennomført et prosjekt på oppdrag av Svalbard Samfunnsdrift AS. Prosjektet har også fått finansiell støtte over Svalbardbudsjettet.

Prosjektet har vært todelt: Den ene delen var en konkret kartlegging og innsamling av den statistikken om Svalbard som i dag produseres. Resultatet av denne delen finnes i "Svalbardstatistikk 1999" i serien Norges offisielle statistikk. Den andre delen av prosjektet er en utredning der Statistisk sentralbyrå skal "fremme forslag til videreutvikling av den sentrale og lokale statistikkproduksjonen" og blant annet vurdere behovet og muligheten for å innføre statistikkloven på Svalbard. Statistisk sentralbyrå skal også "peke på hvordan ansvaret for koordinering og videreutvikling av en helhetlig statistikkproduksjon for Svalbard kan ivaretas fremover". Denne rapporten er resultatet av denne utredningen.

Prosjektet er initiert på bakgrunn av den forandringsprosessen som samfunnet på Svalbard er inne i. Forandringer gir endrede behov for statistikk, og det kan også argumenteres for at samfunnet, både lokalt og sentralt, trenger mer statistikk om Svalbard nå enn tidligere, utfra et voksende og mer differensiert næringsliv, en sterkere fokusering på naturforvaltning og naturvern og en eventuell utbygging lokaldemokratiet på Svalbard.

1.2 Oppsummering

Denne rapporten oppsummerer en utredning om statistikkarbeid om Svalbard som er utført første halvår av 1999. Utredningen er en del av et prosjekt som Svalbard Samfunnsdrift AS har initiert med finansiell støtte fra Justisdepartementet

Svalbard står i en særstilling når det gjelder lovgivning og statistikkbehov. Statistikkloven og flere andre lover som pålegger personer og foretak ulike former for registreringer gjelder ikke på Svalbard. Nasjonale registre omfatter derfor ikke alltid Svalbard og er således mangelfull. I andre tilfeller er det gitt særegne

regler som gjelder kun for Svalbard, for eksempel en egen forskrift om register over befolkningen på Svalbard. Slik regelverk gir grunnlag for produksjon av særskilt Svalbardstatistikk, og kan eventuelt også benyttes i forbindelse med registreringer i nasjonale registre.

I denne rapporten argumenteres det for at behovene for data til statistikken i størst mulig grad bør dekkes ved utbygging av eksisterende og oppretting av nye administrative registre på Svalbard, og at Statistisk sentralbyrå gis adgang til dataene i disse registrene med hjemmel i statistikklovens § 3-2.

Statistisk sentralbyrå argumenterer for at statistikkproduksjonen på Svalbard på lenger sikt i størst mulig grad bør inngå i produksjonen av nasjonale statistikker, og at det ikke bygges opp en permanent lokal statistikkproduksjon som "lever sitt eget liv" uavhengig av resten av Norge. Alle data som samles inn bør standardiseres i forhold til, og inngå i, nasjonale registre der dette finnes for det aktuelle område. Egne innsamlings- og produksjonsrutiner for Svalbardstatistikk bør minimaliseres og bare opprettes der det er helt spesielle statistikkbehov.

På kortere sikt argumenteres det likevel for at datainnsamling med dagens situasjon på Svalbard, med hensyn til det juridiske rammeverket og de institusjonene som finnes, bør ta utgangspunkt i den eksisterende lokale statistikkproduksjonen, de spesielle behovene som finnes og den lokale kompetansen som er tilgjengelig.

Det er tre lover, eller tilsvarende bestemmelser gjennom forskrifter, som Statistisk sentralbyrå mener er spesielt viktig at blir innført på Svalbard for videre statistikkproduksjon. En gjennomgang av tilgjengelig statistikk viser at det er spesielt grunnlagsmaterialet innen personstatistikk og næringsstatistikk som er mangelfullt. Statistisk sentralbyrå mener derfor at lov om folkeregistrering og lov om Enhetsregisteret, i tillegg til statistikkloven, bør innføres på Svalbard. Dette vil bedre de sentrale registrene over personer og

foretak på Svalbard, noe som muliggjør koblinger til andre registre. Denne koblingsmuligheten ville heve kvaliteten på en lang rekke andre statistikker.

Det presiseres at en innføring av statistikkloven på Svalbard er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig, betingelse for å integrere produksjonen av statistikk om Svalbard i den nasjonale statistikkproduksjonen. I tillegg presiseres det at lov om folkeregistrering og lov om Enhetsregisteret i seg selv ikke er avgjørende for videre statistikkarbeid, men at det er de praktiske konsekvensene som disse to lovene har for datainn-samling som er viktig for Statistisk sentralbyrå. Hvis det er mulig å oppnå samme funksjonalitet gjennom andre lover eller forskrifter eller gjennom praktiske løsninger lokalt på Svalbard, er ikke disse lovene av avgjørende betydning.

Ønsket om innføring av disse tre lovene, eller tilsvarende forskrifter eller regelverk, er også først og fremst av hensyn til statistikkproduksjonen. Statistisk sentralbyrå har ikke vurdert om det er andre og mer tungtveiende grunner til ikke å innføre lovene.

Videre statistikkarbeid vil være todelt. For det første må de statistikkene som allerede produseres for resten av Norge, og som er relevante for Svalbard, også lages for Svalbard. Arbeidet vil her primært bestå av å opprette tilsvarende innsamlingsrutiner og som på fastlandet, for deretter å la et allerede eksisterende produksjonssystem ta seg av videre bearbeiding og publisering. For det andre har Svalbard statistikkbehov som ikke kan dekkes gjennom innføring av eksisterende nasjonale statistikker. Disse behovene må derfor dekkes gjennom etablering av egne statistikkrutiner. Statistikk med god validitet om natur- og miljøvern og spesielle former for turisme dekkes for eksempel ikke av nasjonale statistikker.

Statistikkarbeid på Svalbard tar utgangspunkt i et geografisk område, og ikke et avgrenset emne. Det betyr at det er mange aktører med ulike statistikkbehov som bør involveres i det videre statistikkarbeidet. Det anbefales derfor at videre arbeid koordineres gjennom en tverrfaglig institusjon. Statistisk sentralbyrå kan fungere som en slik institusjon, men mener at dette forutsetter ekstra finansiering, og at statistikkloven, eventuelt et eget tilpasset regelverk, innføres på Svalbard.

Videre statistikkarbeid må ta hensyn til at Svalbard er et multinasjonalt samfunn lokalt. Den konkrete datainnsamlingen, statistikkutformingen og rutinene for publisering vil påvirkes av at det ulike språk, definisjoner og institusjoner hos de forskjellige oppgavegiverne.

Selv om det nasjonale statistikksystemet utvides til å omfatte Svalbard, vil en ikke kunne gjøre bruk av alle

kjennemerkene i statistikken ved lokal publisering, fordi publisering på detaljnivå vil kunne krenke personvern hensyn eller hensyn til den enkelte institusjon/bedrift. En integrering av opplysninger om Svalbard i nasjonal statistikk vil imidlertid også forbedre kvaliteten på den nasjonale statistikken.

2. Retningslinjer for statistikkproduksjon på Svalbard

2.1 Behovet for statistikk

Statistikk spiller en stadig større rolle i samfunnsutviklingen. Pålitelig statistikk om befolkning, samfunnsforhold og næringsliv er en nødvendig forutsetning for at en skal kunne beskrive og analysere faktiske forhold i samfunnet og trekk ved samfunnsutviklingen på en presis måte. Statistikk gir også grunnlag for vurderinger og beslutninger både av private og av offentlige myndigheter.

Økt statistikkbehov skyldes blant annet et voksende og mer differensiert næringsliv (for eksempel turisme, forskning, undervisning). Differensiering av næringslivet er også et uttalt ønske fra sentrale myndigheter (St meld 50, 1990-91). Det er dermed stadig flere næringslivsaktører med forskjellige statistikkbehov. Samtidig vil offentlig styring skje indirekte, det vil si gjennom endring av rammebetingelser, i motsetning til tidligere, da offentlige myndigheter hadde mer direkte kontroll gjennom noen få næringselskaper og offentlige institusjoner. Økt kompleksitet, både på næringsliv og på styringsmekanismer, stiller større krav til beslutningsgrunnlaget for å kunne fatte fornuftige vedtak. Dette gjelder både for offentlige organer og private bedrifter som skal fatte bedriftspolitiske vedtak.

Det er en sterk fokusering på naturforvaltning og naturvern på Svalbard, og det er et uttalt mål at Svalbard skal være et av de best forvaltede villmarksområder i verden (St meld 22, 1994-95). En effektiv forvaltning vil ikke la seg gjennomføre uten data om en rekke forhold som virker inn på naturen. Dette er for eksempel turisme, annen samferdsel, forurensing og forskjellige former for inngrep i stammer av dyr og planter. Uten nødvendig statistikk kan man oppleve at restriksjonene på menneskelig aktivitet er alt for strenge ("for sikkerhets skyld") eller at aktiviteter tillates fordi man ikke har hatt kunnskap om de uheldige innvirkningene på naturen.

En eventuell utbygging et lokaldemokratiet vil sette nye krav til statistikkgrunnlaget på Svalbard. Et lokaldemokrati vil trenge et beslutningsgrunnlag, og det vil være aktuelt med en lang rekke statistikker. I

dag er statistikkene for lite utbygd og for dårlig koordinert til å dekke et lokaldemokrati sitt behov. Uansett demokratisk styring eller ikke trenger samfunnet på Svalbard selv kunnskap om forholdene, ikke minst når en skal dokumentere situasjonen og argumentere for spesielle behov overfor sentrale myndigheter.

2.2 Kvalitet på statistikk

Kvalitet på produsert statistikk utgjøres av mange faktorer. Aktualitet, kontinuitet, reliabilitet og validitet er faktorer som brukerne bedømmer statistikken etter. I praksis vil det imidlertid ofte være motsetningsforhold mellom disse størrelsene. For å oppnå høyest mulig kvalitet er det derfor nødvendig med en betydelig ressursinnsats ved datainnsamling og bearbeiding. Denne intensive ressursinnsatsen vil vanligvis ikke stå i forhold til den økte kvaliteten som oppnås. Det er derfor ikke fornuftig å produsere statistikk som tilfredsstill alle kvalitetskrav fullt ut, men derimot avveie kvalitet og ressursforbruk. Det er viktig å ha en formalisert kvalitetssikring, slik at de forskjellige sidene ved kvaliteten kan vurderes, og til en viss grad påvirkes, gjennom produksjonssystemet. Når statistikk på Svalbard skal produseres bør man derfor vurdere hvordan disse fire kvalitetskravene best kan ivaretas.

Aktualitet

Statistikk brukes ofte til å beskrive utviklingen av et samfunnsfenomen over tid. Verdien av statistikken vil reduseres kraftig hvis publiseringen skjer for lenge etter det måletidspunktet eller den måleperioden statistikken beskriver.

Svalbardsamfunnet er relativt lite og oversiktlig. Der hele statistikkproduksjonen er basert på de dataene som kommer fra Svalbard ligger det derfor godt til rette for å lage statistikkrutiner som ivaretar kravet om aktualitet. Der innsamlede data fra Svalbard inngår i et større system, for eksempel et landsdekkende administrativt register, vil flaskehalsen med hensyn til aktualitet mest sannsynlig knytte seg til andre faktorer enn dataene som kommer fra Svalbard.

For at god aktualitet skal ivaretas, bør datainnsamlingen være hjemlet i en forskrift eller lov. Innsamleren kan da kreve opplysninger med sanksjonsmuligheter hvis oppgavegiveren ikke innfrir kravet. Selv da er rask innsamling ofte avhengig av godt samarbeid mellom oppgavegiver og innsamleren.

Kontinuitet

En god beskrivelse av utviklingstrekk ved samfunnet krever ikke bare god aktualitet. I tillegg må statistikken som produseres kunne sammenlignes med tidligere statistikker. Den statistikken som Statistisk sentralbyrå har samlet inn for dette prosjektet viser at lengre tidsserier er nærmest fraværende for Svalbardstatistikk. Med unntak av størrelser knyttet til bergverksdrift, kan den statistikken som presenteres i *Svalbardstatistikk 1999* (Statistisk sentralbyrå 1999d) ikke sammenlignes lengre tilbake enn noen få år.

For å ivareta kontinuiteten bør også statistikkproduksjonen forankres innenfor stabile rammer. Det betyr både at de institusjonene som samler inn og produserer statistikken er permanente, at det bør være et juridisk rammeverk som legger forholdene til rette og at det stilles krav til det konkrete produksjonsopplegget for statistikken med hensyn til dokumentasjon, standardisering og så videre, slik at andre eventuelt kan overta produksjonen.

Reliabilitet

Reliabilitet, pålitelighet eller etterprøvnbarhet, gir oss en pekepinn på den tekniske kvaliteten på dataene. Hvis frafallet er stort (både som manglende enheter og som manglende variabelverdier på oppgitte enheter) eller feilregistreringene er mange (enten som feil-tasting eller på grunn av misforståelser hos oppgavegiver) vil det være begrenset hva vi kan få ut av statistikken. Et formalisert system med datainnsamling og kontrollering skal sikre at den endelige statistikken ikke inneholder for mange slike mangler. Statistikkloven og Statistisk sentralbyrås arbeid fungerer som et slikt system for mye av den offisielle norske statistikken.

Det er i tillegg en del institusjoner som selv samler inn og nyttiggjør seg statistikk, og som derfor har bygd opp systemer for kvalitetssikring av sin statistikk. Slike systemer eksisterer på Svalbard kun i den grad institusjoner selv lager slike systemer, og systemene vil da ikke ha noen ekstern instans som interesserer seg for kvaliteten på statistikken.

Validitet

I hvor stor grad er det samsvar mellom det vi i praksis kan måle og det vi egentlig *ønsker* å måle? Dette er en generell problemstilling som gjelder all statistikk. For statistikk om Svalbard er det imidlertid to, til dels motstridende, forhold som gjør seg spesielt gjeldende. Det ene er at vi ofte ønsker å måle det vi har målt for resten av Norge, men som det er vanskelig å måle på

Svalbard. Dette gjelder for eksempel for næringsstatistikk og statistikk om personlig økonomi og boforhold. Det andre forholdet er at Svalbard, på grunn av sin spesielle naturgeografi og samfunnsstruktur kan ha spesielle statistikkbehov som er problematiske å tilfredsstille i praksis. Dette gjelder blant annet ønsket om å beskrive forvaltningen av villmarksområdene, som den ekstreme naturgeografien vanskeliggjør i praksis, og leveårsstatistikk og økonomisk statistikk som det (manglende) juridiske rammeverket vanskeliggjør måling av.

Statistisk sentralbyrå mener at en bør bestrebe seg på å få til statistikk som i størst mulig grad er sammenlignbar mellom Svalbard og resten av Norge. Det vil være nødvendig både når samfunnet på Svalbard skal argumentere for sine særskilte behov i forhold til befolkningen på fastlandet, når myndigheter skal vurdere behovene for samfunnsmessige tiltak og når investorer skal vurdere lønnsomheten av mulige investeringer.

De statistikkene som Statistisk sentralbyrå publiserer i sine serier er først og fremst hovedtall og landsdekkende oversikter. En del av Statistisk sentralbyrås oppdragsvirksomhet er å bryte disse statistikkene ned på finere detaljnivå og lavere geografisk nivå. Spesielle statistikkbehov for Svalbard kan derfor i stor grad dekkes gjennom spesialoppdrag innenfor det vanlige produksjonsapparatet, forutsatt at et slikt apparat dekker Svalbard. Erfaringene Statistisk sentralbyrå har gjort tyder på at mye av statistikkbehovet på Svalbard ville blitt dekket hvis man hadde tilsvarende statistikk som den man har på fastlandet.

På spesielt to områder er det imidlertid et klart behov for statistikk som ikke kan dekkes av nasjonale statistikkrutiner. Det er reiseliv og naturforvaltning (inkludert faunainngrep og forurensing), og behovet er spesielt stort der disse områdene overlapper. Svalbard har en helt spesielle naturgeografi. Samtidig omfatter verneområdene på Svalbard to tredjedeler av landarealet (se figur 1), og det er et uttalt mål å ha et spesielt sterkt miljøvern på Svalbard (Miljøverndepartementet 1995). Dette betyr at reiseliv generelt, og reiseliv i vernet natur spesielt, vil ta andre former enn det reiselivet som den nasjonale statistikken tar utgangspunkt i. Bergverksdrift er en annen virksomhet som har et spesielt statistikkbehov, men her er det totale statistikkbehovet mye mindre.

Sammenlignbarhet mellom Svalbard og resten av Norge kan heller ikke oppnås umiddelbart. Siden statistikkproduksjon på Svalbard ikke kan ta utgangspunkt i de samme lovene og forskriftene og nasjonale registre som benyttes ved nasjonal statistikkproduksjon, kan det i en periode være aktuelt å videreføre eksisterende lokale statistikker, selv om disse avviker unødig fra tilsvarende statistikk på fastlandet. Med en

Figur 1. Svalbard. Vernesoner

lokal statistikkføring bør man derfor kontinuerlig arbeide for at denne nærmer seg den nasjonale med hensyn til definisjoner, innsamlingsmetode, kvalitetskontroller, revisjonsrutiner og publisering. Dette diskuteres videre i kapittel 5.

2.3 Innsamlingsmetoder

Statistisk sentralbyrå og statistikkloven

Statistikkloven gjelder i dag ikke for Svalbard, men Kongen kan, med hjemmel i § 1-3, gi statistikkloven

anvendelse på Svalbard. Statistikklovens § 2-2 gir Statistisk sentralbyrå hjemmel til å kreve opplysninger av fysiske og juridiske personer til den offisielle statistikken. De som ikke oppfyller plikten, kan ilegges tvangsmulkt (§ 2-3). Lovens §§ 3-2 og 3-3 pålegger offentlige organer som driver registre (over for eksempel personer, boliger, bedrifter, kjøretøy m.v.), å holde Statistisk sentralbyrå informert om registeret, drøfte med Statistisk sentralbyrå endringer i det og å levere opplysninger til Statistisk sentralbyrå.

Statistikkloven er dermed basisen for mye av Statistisk sentralbyrås virksomhet. Statistisk sentralbyrå vil derfor normalt ikke på egen hånd involvere seg i et videre arbeid med å utvikle statistikkproduksjon for Svalbard uten at loven gjøres gjeldende også for Svalbard. Hvis loven ikke gjøres gjeldende vil Statistisk sentralbyrå imidlertid kunne delta i avgrensede prosjekter som finansieres utover Statistisk sentralbyrås grunnbevilgning. Den kontinuerlige driften og videre utvikling av statistikkproduksjonen vil da i praksis ligge utenfor Statistisk sentralbyrås virkeområde.

Bruk av administrative registre

Statistisk sentralbyrå vil anbefale at en i størst mulig grad baserer datainnsamlingen på data som står i eksisterende og nye administrative registre og at Statistisk sentralbyrå får tilgang til disse opplysningene med hjemmel i statistikklovens § 3-2. Det vil hindre at oppgavegiverne må gi samme opplysning til flere offentlige organer, og vil være klart billigere for det offentlige enn en egen datainnsamling. I de tilfellene en ikke finner de administrative behovene så tungtveiende at det er fornuftig å opprette et eget register for formålet på Svalbard, kan datainnsamlingen ordnes ved at Statistisk sentralbyrå benytter direkte datainnsamling med hjemmel i § 2-2 i statistikkloven.

§ 2-6 i statistikkloven pålegger Statistisk sentralbyrå å presentere statistikken på en slik måte at det ikke er til skade for enkeltpersoner og ikke til urimelig skade for et foretak. Administrative registre kan dermed utnyttes til statistikkformål uten at personvernet trues.

Statistisk sentralbyrå har gitt paragrafen en nokså streng fortolkning. Dette gjør at mange detaljerte statistiske tabeller ikke kan offentliggjøres for geografiske områder med få personer eller bedrifter, fordi vi på denne måten kan gi leseren informasjon om enkeltindivider som kan være til skade for individet dersom den kom ut. De administrative registrene er imidlertid ikke underlagt statistikkloven så lenge det ikke er Statistisk sentralbyrå som driver registrene. De kan følgelig presentere detaljerte tabeller med tall fra ett eller flere registre som er mer detaljerte enn det Statistisk sentralbyrå kan¹.

Svalbardsamfunnets krav til detaljert statistikk kan i visse tilfeller kreve mer detaljerte opplysninger enn det Statistisk sentralbyrå kan gi med utgangspunkt i § 2-6. Disse behovene må i så fall dekkes ved at registrene selv, enkeltvis eller i samarbeid, offentliggjør den mest detaljerte statistikken. Forutsetningen for at en statistikk basert på administrative registre skal fungere

etter hensikten, er imidlertid at registrene og statistikken på Svalbard er bygd opp på samme måte som tilsvarende registre og statistikk på fastlandet. For å sikre dette må Statistisk sentralbyrå gå tungt inn i såvel planleggingen som gjennomføringen av registeroppbygging og statistikkproduksjon. Når det gjelder statistikkproduksjon, kan Statistisk sentralbyrå etter avtale med registrene produsere den mest detaljerte statistikken, men registrene selv må som nevnt stå for offentliggjøring.

Bruk av administrative registre som enten er en del av eller på annen måte samkjørt med nasjonale registre vil også gjøre det lettere å i vareta god reliabilitet og kontinuitet. Validiteten vil avgjøres ved hvor godt disse registerene dekker de spesielle behovene for statistikk som eksisterer for Svalbard. Erfaringsmessig vil aktualiteten kunne bli redusert for små geografiske områder i et nasjonalt register. Dette fordi hele data-materialet skal kvalitetssikres før publisering kan skje for enkeltområder.

Direkte innsamling

Statistisk sentralbyrå samler også inn data i stort omfang direkte fra oppgavegiver. Dette er data som ikke finnes i et administrativt system, og det er i mange tilfeller heller ikke ønskelig at det opprettes et administrativt register for disse dataene. Det kan for eksempel være ønskelig med førstehånds-opplysning som statistikkgrunnlag. Det kan også være informasjon som er et uttrykk for personlig vurdering eller sensitive og personlige data. Dette er data en kan anta ville være av dårlig kvalitet i et administrativt register.

For å opprette et administrativt register må det også normalt være et administrativt behov utover statistikkbehovet. Behovet for gode data til administrative oppgaver vil også være med på å sikre datakvaliteten. Driften av et administrativt register er også avhengig av et funksjonelt registreringssystem. Det gjør en del data uegnet for administrative registre av mer tekniske grunner (for eksempel data for tidsnytting og personlig forbruk).

Selv om direkte innsamling er viktig som metode for datafangst, må man huske på at utgangspunktet for en slik innsamling ofte er et godt fungerende administrativt register. For å trekke et utvalg eller for å få tak i oppgavegiverne (personer eller bedrifter), må man som et minimum ha et fullstendig adresseregister.

¹ Hjemmelen for det enkelte register kan imidlertid inneholde begrensninger om hvilke detaljer som kan offentliggjøres. Lov om personregistre gjelder ikke på Svalbard, slik at det ikke kreves konsesjon fra Datatilsynet. Slik konsesjon vil vanligvis være retningsgivende for offentliggjøring av registerinnhold.

3. Dagens situasjon på Svalbard

3.1. Juridisk rammeverk

Selv om Svalbard er en del av Kongeriket Norge, er en stor del av de lover og forskrifter som gjelder for kongeriket ikke gjort gjeldende for Svalbard. Årsaken kan ligge i bestemmelsene i selve Svalbardtraktaten, avvikende administrasjonsordning ved blant annet fravær av kommune, fylkeskommune og fylke, men også i et ønske om ikke å la regler som det ikke er behov for eller som er u hensiktsmessig å praktisere, bli gjort gjeldende på Svalbard (jf. St meld 39 1974-75 og St meld nr 40 1985-86). Dette medfører at Svalbard faller utenfor mye av det overordnede statistikk-arbeidet som har som formål å gi en helhetlig statistikkproduksjon for Norge. Svalbard er for eksempel nesten utelatt fra *Regionale inndelinger. En oversikt over standarder i norsk offisiell statistikk* (Statistisk sentralbyrå 1999a).

De viktigste forskjellene på administrative inndelinger er at Svalbard verken er eller hører til et fylke eller en kommune. Av den grunn er Svalbard for eksempel ikke nevnt i *Standard for kommuneklassifisering 1994* (Statistisk sentralbyrå 1994). Avvikende lovgivning får store konsekvenser for utforming av de offentlige institusjonene, noe som får stor betydning for datainn-samling til statistikk. Samtidig er Svalbard delt inn i 10 forvaltningssoner (se figur 2). Disse forvaltningssonene benyttes først og fremst av Sysselmannen i sine forvaltningssoppgaver, og sammenfaller til dels med de forskjellige vernesonene i figur 1.

Anvendelsen av norsk lovgivning på Svalbard er nedfelt i Lov om Svalbard av 17. juni 1925 (Svalbard-loven). Utgangspunktet er at straffeloven, straffeprosessloven og lov om privatrett normalt gjelder på Svalbard. Andre lover gjelder ikke, med mindre dette er spesielt fastsatt i den aktuelle loven. Det er imidlertid i Svalbardloven § 4 gitt adgang til å gi forskrifter på en rekke viktige områder, noe som også er gjort. I tillegg kommer så forskrifter basert på de lovene som spesielt er vedtatt skal gjelde på Svalbard. Det finnes dermed en rekke forskrifter om for eksempel kulturminner, miljøvern, utnyttelse av naturforekomster og turisme.

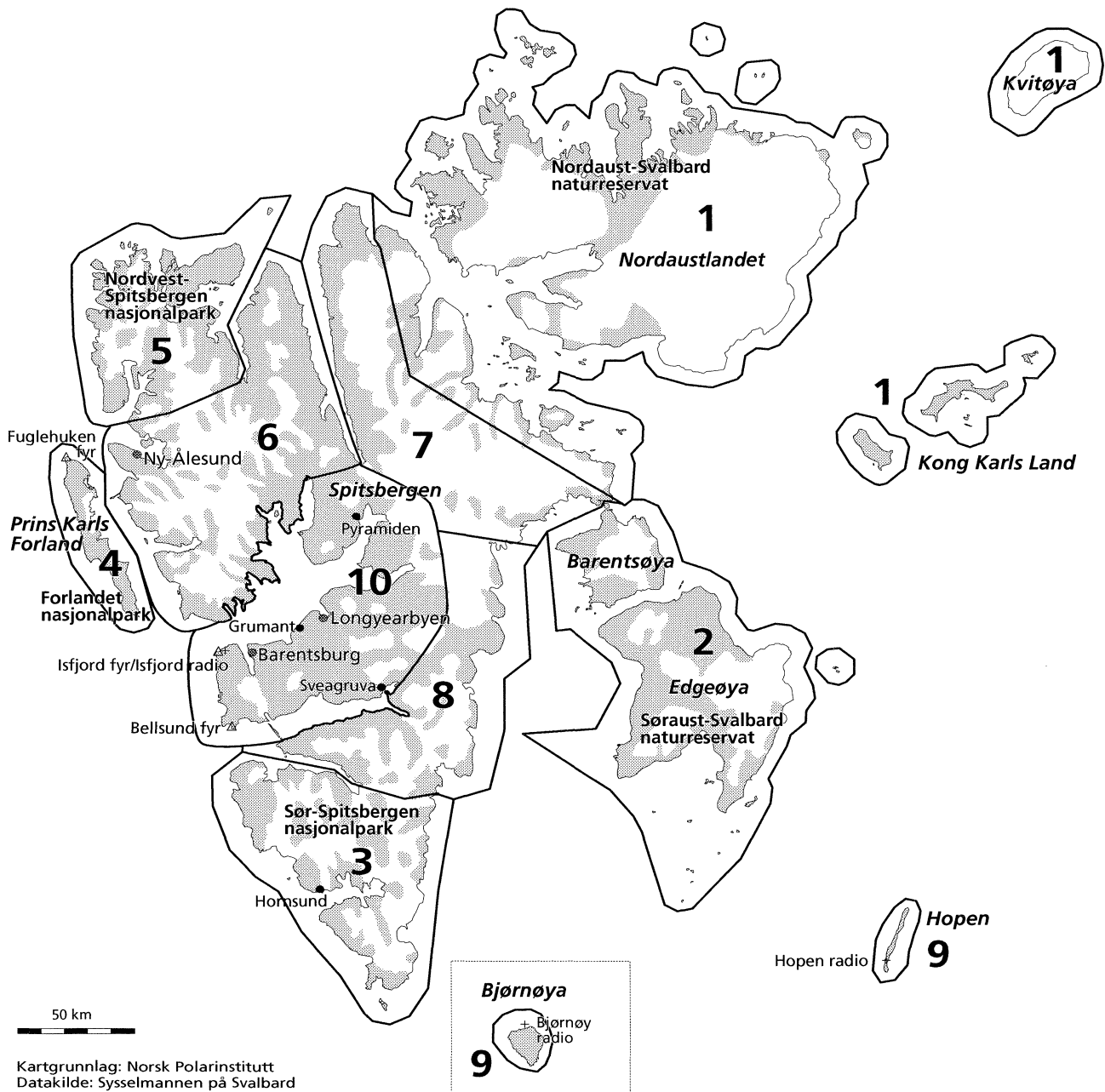
En samling av lover, forskrifter og bestemmelser som gjelder på Svalbard er utarbeidet av Justis- og politidepartementet, og er ajourført per 1. januar 1995 (Justis- og politidepartementet 1995). I tillegg til å gi oversikt over det som gjelder av lover, forskrifter og bestemmelser, gir samlingen også en oversikt over lover som gir Kongen myndighet til å bestemme om loven skal få anvendelse på Svalbard, men hvor hjemmelen ennå ikke er benyttet. Eksempler på slike lover er plan- og bygningsloven, konkurranseloven, lov om Enhetsregisteret, og altså statistikkloven. Behovet for å benytte hjemmelen om anvendelse på Svalbard, er til vurdering for flere lover.

3.2 Institusjonelt rammeverk

De lover og forskrifter som gjelder i kongeriket, henviser ofte til institusjoner som er etablert. Innsamling av data til administrative registre, som igjen er grunnlag for statistikk, skjer gjerne gjennom slike institusjoner. Et problem når lover og forskrifter skal få anvendelse på Svalbard, er at en del av de institusjoner som eksisterer på fastlandet ikke finnes på Svalbard. Den viktigste forskjellen er at Svalbard ikke har kommunale og fylkeskommunale organer. Det fører til at overordnede statlige myndigheter administrerer velferdsordninger på Svalbard som blir drevet av kommuner og fylker på fastlandet. Den særskilte lovgivningen har også gitt Svalbard en offentlig institusjon med fullmakter som ikke svarer til noen av institusjonene på fastlandet, nemlig sysselmannen. Denne institusjonen forvalter statlige aktiviteter som er delt mellom flere organer på fastlandet, som for eksempel fylkesmannens miljøvernavdeling og politiet.

Staten, ved Nærings- og handelsdepartementet, har opprettet et eget selskap, Svalbard Samfunnsdrift AS. Svalbard Samfunnsdrift sine oppgaver har fellestrekk med vanlige kommunale oppgaver, der selskapets viktigste oppgaver omfatter oppvekst, nærmiljø og kultur, samt utbygging, drift og vedlikehold av tekniske anlegg i Longyearbyen.

Figur 2. Svalbard. Forvaltningsområder

Nærings- og handelsdepartementet administrerer også bergverksordningen gjennom Bergmesteren for Svalbard. Bergverksordningen sier for øvrig at alle selskaper som driver bergverksdrift på Svalbard skal følge alle lover i moderlandet. Det betyr blant annet at norske selskaper involvert i gruve drift er underlagt statistikkloven, lov om regnskapsførsel, aksjeloven m.m. i motsetning til andre næringsdrivende på Svalbard.

Innbyggerne på Svalbard har et folkevalgt organ som er rådgivende i lokale spørsmål, Svalbardrådet, men

rådet har bare begrenset direkte myndighet og er i liten grad et utøvende organ. De som bor på Svalbard velger i tillegg representanter til kommunestyret i de kommunene på fastlandet der de er registrert bosatt etter lov om folkeregistrering. Denne loven gjelder ikke på Svalbard. Sysselmannen har imidlertid et eget register over personer som bor på Svalbard og som har til hensikt å bo der i 6 måneder eller mer. Ansvaret for dette befolkningsregisteret skal overføres til Svalbard ligningskontor innen utgangen av 1999.

3.3. Spesielle statistikkbehov på Svalbard

Svalbard har, som tidligere nevnt, noen spesielle statistikkbehov. Beliggenheten gjør at klimaet, og dermed flora og fauna, er totalt forskjellig fra resten av Norge. Når det også eksisterer en politisk målsetting om at Svalbard skal være blant de best forvaltede villmarksområder i verden (Miljøverndepartementet 1995), burde behovet for spesiell miljøstatistikk være åpenbar.

Turismen på Svalbard arter seg også annerledes enn på fastlandet. Den vanlige offisielle statistikken over turisme (Statistisk sentralbyrå 1998d) ville imidlertid dekke mange av behovene for Svalbardstatistikk, hvis turistnæringen på Svalbard hadde vært inkludert. De områdene der det er spesielle behov er i forbindelse med turisme i vernesoner (forvaltningsområder) og der turismen har en form som man ikke finner igjen, eller ikke registrerer, på fastlandet, slik som scootertrafikk, kjøring med hundeslede, kystcruise eller individuell "ekstrem-turisme" (slik som i tabell 1).

På de fleste andre samfunnsområder mener likevel Statistisk sentralbyrå at langt de fleste statistikkbehov kan dekkes gjennom å samordne statistikkproduksjonen på Svalbard med nasjonale systemer. Med det mener Statistisk sentralbyrå ikke at alle statistikker som produseres i resten av Norge også skal lages for Svalbard, til det er det for mange nasjonale statistikker som er irrelevante for Svalbard. Samordningen med fastlands-Norge bør ta utgangspunkt i de behov som finnes på Svalbard for bedre statistikk, og deretter velge hvilke nasjonale statistikker som også skal produseres for Svalbard.

I totalbildet for statistikk om Svalbard er det også to andre forhold som Statistisk sentralbyrå vil peke på som utfordringer i det konkrete statistikkarbeidet, nemlig behovet for anonymisering og Svalbard som et multinasjonalt samfunn.

Med et så lite samfunn som Svalbard tross alt er, vil man fort støte på problemer i forbindelse med person- og bedriftsvern for de aller fleste statistikker. I produksjonen av *Svalbardstatistikk 1999* ble det i utstrakt grad hentet inn spesiell tillatelse til publisering fra de forskjellige oppgavegiverne. En slik praksis er både tid- og ressurskrevende, og bør benyttes minst mulig. Der slik tillatelse likevel må benyttes for å kunne lage statistikk med en viss kvalitet, vil det være hensiktsmessig at tillatelsen gis så tidlig som mulig i prosessen fra rådata til ferdig statistikk.

I tillegg kan det gjenstas at publisering fra administrative registre kan skje gjennom andre kanaler enn gjennom offisiell statistikk (se "Bruk av administrative registre" under kapittel 2.3). I tillegg til at slik lokal publisering lettere kan håndtere problemer rundt person- og bedriftsvern vil det også være mulig å

framskynde publisering i forhold til store nasjonale registre, og dermed bedre aktualiteten på statistikken.

Den konkrete statistikkproduksjonen må også forholde seg til det flernasjonale samfunnet som eksisterer på Svalbard. Ved å inkludere datainnsamling fra flere nasjonaliteter må innsamling og databehandling håndtere både språk-, institusjons- og definisjonsforskjeller mellom datakilder. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 6.

Tabell 1. Registrerte søknader hos Sysselmannen for individuelle reisende¹ utenfor forvaltningsområde 10² etter hensikten med turen og framkomstmiddel. 1996–1998

	1996	1997	1998
Søknader			
I alt	145	121	105
Av disse pålagt forsikring	60	56	61
Antall personer som søknadene gjelder	742	487	451
Hensikt med turen			
Vitenskapelig arbeid	23	19	17
Rekreasjon	108	92	83
Næringsvirksomhet	4	2	2
Annet	10	8	3
Framkomstmiddel³			
Ski	50	38	25
Til fots	50	37	23
Luft	15	17	9
Snøscooter	32	22	26
Båt	47	56	59
Annet	5	3	1

¹ Personer som reiser på egenhånd eller i grupper uten å være en del av et opplegg organisert av en registrert turoperatør på Svalbard

² Omfatter også de som frivillig registrerer seg hos Sysselmannen og ikke forlater forvaltningsområde 10.

³ Summen overstiger antall søknader fordi flere framkomstmidler kan være oppgitt på samme søknad.

Kilde: Sysselmannen på Svalbard.

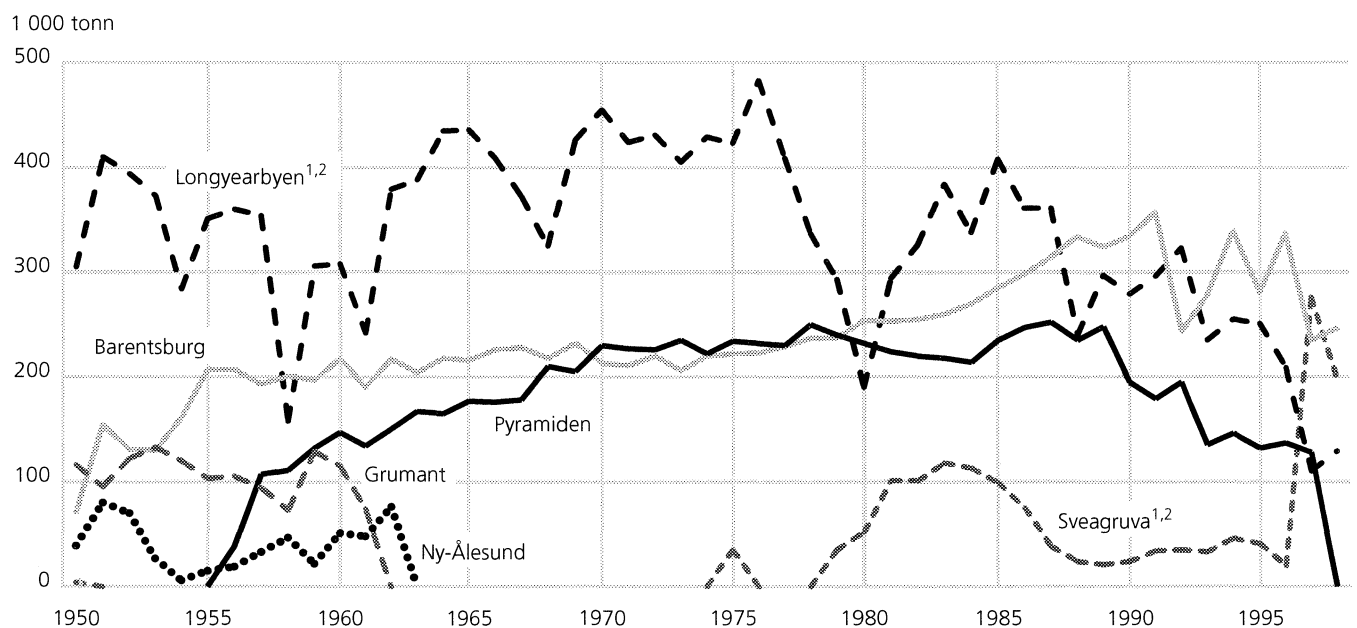
4. Statistikkproduksjonen

4.1. Generelt

Mye av dagens situasjon med hensyn til statistikk om Svalbard fremgår av *Svalbardstatistikk 1999*. Man vil kunne se hvordan statistiksituasjonen er på de fleste samfunnsområder ved å sammenligne omfanget av tabeller med *Statistisk årbok 1999*. En sammenlikning med emneinndelingen² for Statistisk sentralbyrå vil også gi indikasjon på hvilke samfunnsområder som er godt eller dårlig dekket. Her vil vi likevel peke på noen hovedtrekk som kjennetegner eksisterende statistikk.

Gjennomgående er den statistikken som finnes av ny dato. Det er kun i forbindelse med enkelte offentlige virksomheter og bergverksvirksomhet det har vært mulig å lage lengre tidsserier (slik som i figur 3). En årsak til dette er selvfølgelig at en del virksomheter er av ny dato på Svalbard og det dermed ikke kan forventes lenger tidsserier. Dette gjelder imidlertid på langt nær alle samfunnsområder, og med et samfunn som tidligere var oversiktlig og stabilt er det tydelig at en del statistikk ikke har vært prioritert. I tillegg har det manglet stabile institusjoner som har kunnet ta seg av slik statistikkproduksjon, slik som en kommune- eller fylkesadministrasjon.

Figur 3. Skipet kull fra Svalbard. 1950–1998. 1 000 tonn

¹ Produsert kull. Skipet kull vil over tid være lik produsert kull minus lokalt forbruk (lokalt kullkraftverk).

² Store Norske Spitsbergen Kulkompani sin kullproduksjon. Frem til 1979 er oppgitt mengde produsert fra 1. april i det aktuelle året til 31. mars året etter. Oppgitt produsert mengde i 1980 er for perioden 1. april til 31. desember.

Kilde: Bergmesteren for Svalbard, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS og St. prp. nr. 146 (1962–63).

² En kortversjon av denne emneinndelingen er et vedlegg i *Svalbardstatistikk 1999*. Den kan også finnes i sin helhet på Statistisk sentralbyrås hjemmeside, <http://www.ssb.no>.

Tabell 2. Utslipp til luft fra Svalbard¹. 1991–1996

År	Karbon-	Metan	Lystgass	Svovel-	Nitrogen-	Ammo-	NMVO ²	Karbon-	Svevestøv ³	Bly	Kadmium
	dioksyd							monoksyd			
	1 000 tonn			Tonn				kg			
1991	95,9	4,6	3,0	441,1	158,5	0,0	85,7	204,9	125,8	18,5	8,0
1992	99,1	5,0	3,3	444,1	174,5	0,0	103,4	210,0	127,8	17,0	8,1
1993	86,9	3,8	3,4	415,4	176,1	0,0	129,9	370,9	122,1	27,1	7,6
1994	94,5	4,2	4,1	462,8	204,0	0,0	131,2	401,9	138,1	10,0	8,6
1995	94,6	4,1	3,3	480,1	173,2	0,0	94,3	208,4	140,4	7,1	8,9
1996	87,2	3,2	3,1	450,5	163,1	0,0	96,8	207,2	132,0	6,2	8,4

¹ Uten utenriks sjøfart.

² Flyktige organiske forbindelser utenom metan.

³ Prosessutslipp er bare beregnet for veistøv.

Kilde: Utslippregnskapet til Statistisk sentralbyrå og Statens forurensningstilsyn.

En del nasjonale registre dekker Svalbard på en lite tilfredsstillende måte, men det gjelder ikke alle. Noen nasjonale registre – som Statistisk sentralbyrå gjennom statistikkloven har tilgang på – har tilfredsstillende kvalitet med hensyn til opplysninger om virksomhet på Svalbard. Dette gjelder først og fremst registre som henter opplysninger gjennom offentlige institusjoner på Svalbard og som følger rapporteringsrutiner tilsvarende de som finnes for institusjoner på fastlandet (f.eks slik som skolen, deler av Svalbard Samfunnsdrift, Sysselmannens politivirksomhet og helse-tjenester).

Etter Statistisk sentralbyrås erfaring skjer det for tiden et relativt omfattende lokalt arbeid med å skaffe seg mer statistikk. Dette gjelder både en bedre innsamling gjennom nye rapporteringsrutiner og systematisering av eksisterende rutiner (for eksempel hos Sysselmannen og Svalbard Næringsutvikling/Info-Svalbard). Etableringen av ligningskontor som skal ha ansvaret for befolkningsregister vil bidra i dette arbeidet.

Følgende tematiske gjennomgang er basert på Statistisk sentralbyrå sin inndeling av statistikk i tre hovedkategorier. Det bør presiseres at skillet mellom kategoriene på langt nær er vanntett, slik at mange områder er overlappende.

4.2. Økonomisk statistikk

Deler av den økonomiske statistikken er ikke relevant for Svalbard. Dette er økonomiske indikatorer, nasjonalregnskap, offentlige finanser og kredittmarkedsstatistikk, der hovedvekten legges på nasjonale tall. Slike nasjonale størrelser lages vanligvis ikke for enheter på et lavere geografisk nivå enn det nasjonale. Imidlertid ville Svalbard sin spesielle situasjon gjort tilsvarende tall for Svalbard svært interessante og fortalt noe om levekårene på Svalbard. Dette må imidlertid ses på som et spesielt behov for Svalbard.

Det er våren 1999 gjort forsøk på å lage et "nasjonalregnskap" for Svalbard, men det viste seg at statistikk-

kene som skulle fordele nasjonalproduktet geografisk var av for dårlig kvalitet for Svalbards vedkommende. Statistisk sentralbyrå gjennomførte, på oppdrag fra justisdepartementet, en pris- og forbruksundersøkelse i Longyearbyen i 1990 (Statistisk sentralbyrå 1991). Foreløpig er dette det eneste tallmaterialet som finnes om prisnivået på Svalbard (se tabell 5).

For de statistikkområdene der geografisk fordeling er meningsfylt er Svalbard bare delvis dekket. Dette gjelder både arbeidsmarkeds-, miljø-, energi- og eksportstatistikk (se f.eks. tabell 2). Her er det derfor behov for å gjøre Svalbard i større grad til en integrert del av den nasjonale statistikken. Svalbard kan imidlertid skilles ut i statistikk over offentlige finanser (se tabell 3)

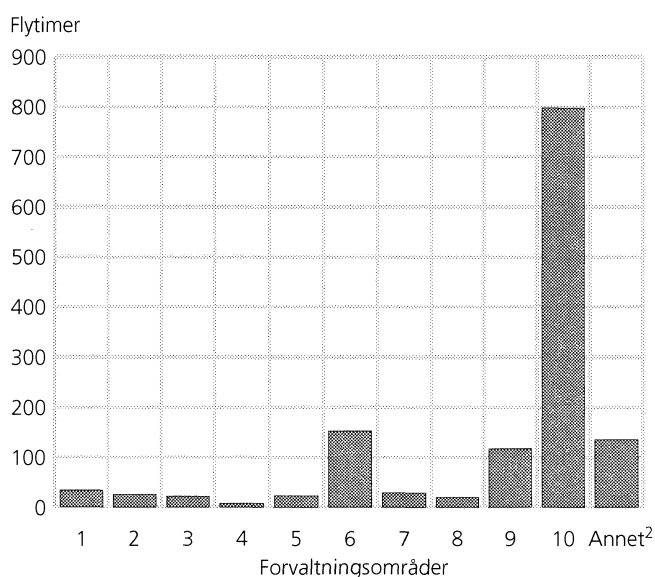
Med den store vekten som legges på natur- og miljøvern på Svalbard (Miljøverndepartementet 1995) er tilgjengelig statistikk på dette området delvis mangelfull. Her må det legges ned et betydelig arbeid for å få til et tilfredsstillende statistikkprodukt (spesielt med hensyn til validitet). Med svært ulik fauna, flora, turisme og arealdisponering (forvaltningsområder/vernesoner) på Svalbard i forhold til fastlandet, er det lite av nasjonale statistikker som kan kopieres. Mye statistikkarbeid blir derfor nybrottsarbeid, og de involverte (i dag først og fremst Sysselmannen og Norsk Polarinstitutt³) har lite å støtte seg på. Noe arbeid er i gang, og Sysselmannen selv har pekt på mange svakheter med dagens situasjon og de spesielle behov som eksisterer (Sysselmannen 1998). Tallene bak figur 4 er for eksempel den eneste årgangen som er tilgjengelig for disse dataene.

³ Norsk Polarinstitutt driver et utstrakt arbeid med å overvåke/kartlegge polområdene med hensyn til for eksempel naturressurser og forurensing. Arbeidet er imidlertid mye prosjektorientert og er således ikke så egnet til å være forankringen for kontinuerlige statistikkrutiner.

Tabell 3. Statsforvaltningen på Svalbard, inntekter og utgifter etter art. Mill. kr¹. 1993–1997

	1993	1994	1995	1996	1997
A. Løpende inntekter	70,8	71,4	73,3	102,6	82,1
1. Formuesinntekter	3,0	2,3	3,0	2,2	1,6
2. Skatteinntekter	12,2	18,8	15,2	15,3	21,1
Produksjonsskatter	0,9	1,3	1,1	0,9	0,8
Skatt på inntekt, formue mv.	11,3	17,5	14,2	14,3	20,3
3. Andre løpende overføringer	55,6	50,3	55,1	85,1	59,4
Overføringer fra offentlig forvaltning	55,6	50,3	55,1	85,1	57,9
Bøter, inndragninger mv.	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5
C. Totale inntekter (=A)	70,8	71,4	73,3	102,6	82,1
D. Løpende utgifter	66,5	66,7	68,9	69,1	72,8
1. Formuesutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Overføringer til private	1,1	1,3	1,2	1,1	1,6
Stønader til husholdninger	0,0	1,3	1,2	1,1	1,6
Overføringer til ideelle organisasjoner	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Andre løpende overføringer	2,5	2,5	2,5	2,7	2,9
Overføringer til offentlig forvaltning	2,5	2,5	2,5	2,7	2,9
4. Konsum i offentlig forvaltning	62,9	62,9	65,2	65,3	68,3
Lønnskostnader	10,6	10,6	11,0	12,2	13,8
Produktinnsats	54,1	54,1	56,4	55,7	56,5
Gebyrer (-)	-1,8	-1,8	-2,2	-2,6	-2,0
E. Netto sparing (A-D)	4,3	4,7	4,4	33,5	9,3
F. Kapitalutgifter	3,2	4,5	3,5	8,0	30,8
Nettoinvestering i fast realkapital	3,2	4,5	3,5	8,0	30,8
G. Totale utgifter (D+F)	69,7	71,2	72,4	77,1	103,6
H. Nettofinansinvesteringer (C-G)	1,1	0,2	0,9	25,5	-21,5
Overskudd før lånetransaksjoner	1,1	0,2	0,9	25,5	-21,5

¹ Tabellen tilsvare tabell 503 i *Statistisk årbok 1998* (Statistisk sentralbyrå 1998a) beregnet for Svalbard.
 Kilde: Materiale i Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Helikopterflyging. Flytimer etter forvaltningsområde¹. 1997

¹ Forvaltningsområdene er vist i figur 2.

² Omfatter først og fremst flygning til og fra skip.

Kilde: Sysselmannen på Svalbard.

4.3. Personstatistikk

Mesteparten av befolkningsstatistikken som Statistisk sentralbyrå lager tar utgangspunkt i Det sentrale folkeregister (DSF), som administreres av Skattemetodet. I dette registeret vil alle være registrert med bosted i en kommune på fastlandet. I tillegg er det en kode for spesiell bostedssituasjon, der en av verdiene er "med opphold på Svalbard". Befolkningen på Svalbard vil derfor kunne plukkes ut av dette registeret, men kvalitetssikringen vil foregå mindre formalisert og mer tilfeldig enn den som skjer med hensyn til flytting mellom kommuner på fastlandet. Kvalitetssikring av befolkningen på Svalbard vil først og fremst knyttes opp til andre aktiviteter enn selve flyttingen, for eksempel ved skattekjøring av personinntekt, utbetaling av trygdeytelser m.m. Så lenge registeret ikke er kvalitetssikret for hele befolkningen vil mulig statistikk begrenses til tabeller slik som i tabell 4. Andre mulige tabeller, slik som familiesammensetning, flytting eller befolkningsendring, og som finnes i offisiell befolkningsstatistikk (Statistisk sentralbyrå 1999a og 1999c), vil være heftet med for stor usikkerhet til å bli publisert. Sviktende kvalitet i DSF skyldes hovedsakelig at lov om folkeregistrering ikke gjelder på Svalbard.

Tabell 4. Norsk bosetning på Svalbard etter alder og kjønn¹. 1. januar 1996-1998

	Alder							67
	I alt	0-5	6-12	13-15	16-19	20-44	45-66	
Begge kjønn								
1996	1 230	92	93	25	50	676	284	1
1997	1 335	93	103	40	51	740	298	1
1998	1 438	110	102	39	50	796	333	
Menn								
1996	723	46	46	12	23	396	194	
1997	781	54	52	20	25	416	209	
1998	843	66	52	21	30	446	225	
Kvinner								
1996	507	46	47	13	27	280	90	
1997	554	39	51	20	26	324	89	
1998	595	44	50	18	20	350	108	

¹ Tabellen omfatter personer som er registrert bosatt i en norsk kommune.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5. Prisnivåindekser på Svalbard¹ på 1-sifret konsumgruppenivå etter husholdningstype. 1990

I alt	Prisindeks for fastlandsforbruk ² på Svalbard ³ . Fastlandet = 100			Prisindeks for Svalbardforbruk på fastlandet ^{2,3} . Svalbard = 100		
	Alle husholdninger	Flerperson-husholdninger	Enslige	Alle husholdninger	Flerperson-husholdninger	Enslige
	80,6	81,2	76,7	141,5	137,6	144,1
0 Matvarer	92,5	92,5	92,3	127,2	132,0	123,8
1 Drikkevarer og tobakk	55,1	56,1	46,8	220,7	197,1	241,0
2 Klær og skotøy	75,8	75,6	75,2	133,0	133,8	134,7
3 Bolig, lys og brensel	79,6	82,1	67,8	173,0	156,3	176,3
4 Møbler og husholdningsartikler	90,1	90,4	88,9	118,1	116,5	122,6
5 Helsepleie	93,3	93,3	93,9	114,3	114,1	114,8
6 Reiser og transport	69,1	68,6	71,4	137,8	141,0	132,4
7 Fritidssysler og utdanning	89,2	88,9	92,4	133,1	126,8	136,6
8 Andre varer og tjenester	83,6	83,6	82,1	129,1	123,0	132,5

¹ Basert på en pris- og forbruksundersøkelse i Longyearbyen november-desember 1990.

² Basert på forbruksundersøkelsen for fastlands-Norge 1989 framskrevet til 1990. Omfatter ikke alderspensjonister.

³ Forskjellene i prisnivå er ikke symmetrisk fordi forbruket på Svalbard har en annen sammensetning enn forbruket på fastlandet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå 1991.

Det er også svært mange andre personstatistikker utover befolkningsstatistikk som er avhengig av Det sentrale folkeregisteret. For eksempel bruker utdannings-, helse-, kriminal- og sosialstatistikk ofte koblinger til DSF for å hente tilleggsopplysninger om personer i statistikken (se for eksempel Statistisk sentralbyrå 1998f og 1998g). DSF benyttes også som trekkgrunnlag for utvalgsundersøkelser blant personer. Fordi DSF ikke er tilstrekkelig kvalitetssikret med hensyn til opphold på Svalbard er personstatistikken ett av de statistikkområdene som er mest mangelfull for Svalbard i dag, og er også det området som lettest kommer i konflikt med kravet om anonymitet i statistikken (se kapittel 3.3). Statistisk sentralbyrå ser derfor frem til at arbeidet med befolkningsregisteret på Svalbard skal gi bedre grunnlagsdata for slik statistikk.

Hovedmålsettingen må imidlertid være å integrere dette registeret i DSF, ikke minst med tanke på at det da kan tas i bruk for andre personstatistikker utover ren befolkningsstatistikk.

Siden samfunnet på Svalbard skiller seg så klart fra resten av Norge er det spesielle behov for levekårsstatistikk for den befolkningen som bor på Svalbard. I dag finnes statistikk kun på de områdene der befolkningen kommer i kontakt med offentlige instanser, og der denne kontakten nedfeller seg i data til administrative registre som Statistisk sentralbyrå har tilgang til. Viten om folks levekår blir derfor basert på indirekte statistikk fra til dels mangelfulle registre. Det er derfor, etter Statistisk sentralbyrås oppfatning, behov for en spørreundersøkelse med levekår som tema. Den

Tabell 6. Næringsvirksomhet i norsk bosetting. Hovedtall etter næring. 1998

Næring ¹	Sysselsatte ² Antall	Årsverk ³ Antall	Omsetning 1 000 kr	Lønnskostnader 1 000 kr
I alt 00-99	932	956	803 432	286 617
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst 01-05	-	-	-	-
Bergverk 10, 12-14	189	216	114 395	74 987
Olje og naturgass 11	-	-	-	-
Industri 15-37	11	8	3 696	1 603
Kraft- og vannforsyning 40-41	-	-	-	-
Bygg og anlegg 45	101	120	131 973	34 111
Varehandel 50-52	99	77	135 378	16 949
Hotell- og restaurantvirksomhet 55	118	104	80 619	23 693
Transport og lager 60-62	79	83	91 800	25 421
Tjenester tilknyttet transport og reisebyråvirksomhet 63	30	34	88 889	12 146
Post og telekommunikasjoner 64	35	35	32 664	10 694
Finans, forretning, tjenesteyting m.m. 65-74	59	59	64 168	17 538
Offentlig administrasjon 75	105	109	50 984	38 105
Undervisning og helse- og sosialtjenester 80, 85	95	98	4 672	29 087
Andre sosiale og personlige tjenester 90-99	11	13	4 194	2 283

1 Grupperingen er basert på bedriftenes næring.

2 Faste hel- og deltidsstillinger per 31. desember.

3 Inkludert sesongengasjementer.

Kilde: Svalbard Næringsutvikling AS.

tidligere nevnte pris- og forbruksundersøkelsen⁴ som SSB gjennomførte i Longyearbyen i 1990 (Statistisk sentralbyrå 1991) viste til dels store forskjeller i prisnivået på Svalbard i forhold til fastlandet (se tabell 5). Hvordan disse forskjellene har utviklet seg er det ingen opplysninger om.

Det finnes noen andre personregistre enn DSF som dekker Svalbard i større eller mindre grad. Personregisteret til Sysselmannen er nevnt, og dette vil videreføres av ligningskontoret på Svalbard. Alle arbeidstakere registreres også ved trygdekontoret for å oppnå pensjonspoeng. AA-registeret til Rikstrygdeverket dekker dermed en stor del av de sysselsatte i den norske bosetningen (se tabell 30 i *Svalbardstatistikk 1999*). Andre personbaserte registre som inneholder fødselsnummer dekker bare en liten del av befolkningen, slik som Sysselmannens politiregister, trygdekontorets register over personer som mottar stønad osv.

For å få en godt fungerende befolkningsstatistikk og andre statistikker som benytter befolkningstall, mener Statistisk sentralbyrå at det enten er nødvendig at lov om folkeregistrering gjøres gjeldende for Svalbard, eller at tilsvarende registreringsplikt for enkeltpersoner blir nedfelt i andre lover eller forskrifter. Samtidig skiller personstatistikken seg noe ut fra annen statistikk ved at en statistikkproduksjon tilsvarende den nasjonale statistikken ville dekke statistikkbehovet tilnærmet like godt på Svalbard som slik produksjon

gjør på fastlandet. Med et unntak for en skreddersydd levekårsundersøkelse, som også ville fungere som en folke- og bolig telling, ser Statistisk sentralbyrå ingen spesielle behov som ikke kan dekkes innenfor den normale produksjonen av nasjonal statistikk.

4.4 Næringsstatistikk

Behovet for næringsstatistikk har endret seg betydelig på Svalbard i løpet av de siste årene, og det er ingen grunn til å tro at ikke behovene vil endre seg også videre fremover. En økt differensiering av næringslivet er hovedårsaken til disse behovsendringene, noe som er i tråd med offentlige myndigheters målsetning (St meld nr 50, 1990-91). De endrede statistikkbehovene gjelder både sentrale myndigheter og næringslivet, og illustreres godt av den debatten som pågår om kull-driftens plass på Svalbard (Nærings- og handelsdepartementet 1998, Karlstad og Mønnesland 1998, SNSK 1999). En god næringsstatistikk vil derfor, mer enn økonomisk statistikk og personstatistikk, kreve både kontinuerlig oppfølging og utstrakt lokalkunnskap hos statistikkprodusenten for å avdekke behov, muligheter og begrensninger, slik det er beskrevet i kapittel 5.3.

Mye av næringsstatistikken baseres på administrative registre, enten som statistikkgrunnlag, trekkgrunnlag eller som støtteregister for annen statistikk. Det viktigste registeret er Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) som blant annet er basert på Enhetsregisteret i Brønnøysund og benyttes til en lang rekke formål. BoF er for næringsstatistikken hva DSF er for personstatistikken. Prøver har vist at BoF ikke dekker Svalbard på en tilfredsstillende måte, hovedsakelig fordi lov om Enhetsregisteret, lov om regnskapsførsel og lov om aksjeselskaper ikke gjelder på Svalbard.

⁴ Den samme undersøkelsen inneholdt også en del spørsmål om økonomiske levekår, men mange av resultatene kunne ikke publiseres på grunn av konflikt med behovet for anonymisering. Datatilsynet gav ikke SSB tillatelse til å avvike fra normal praksis mht publisering.

Tabell 7. Antall registrerte¹ forskningsprosjekter på Svalbard. Etter fagområde og nasjonalitet. 1992-1998

År	I alt	Fagområde			
		Biologi	Geologi	Geofysikk	Annet
1992	155	48	23	73	11
1993	115	51	12	48	4
1994	126	43	18	59	6
1995	148	46	23	71	8
1996	146	46	22	72	6
1997	130	41	41	46	2
1998	137	44	16	75	2
1998 ²					
Norge	64	25	10	28	1
Norden for øvrig	6	3	2	1	-
Europa for øvrig ³	54	15	3	35	1
Verden for øvrig	10	1	1	8	-
Multinasjonal	6	2	-	4	-

¹ Tallene er noe usikre. De er basert på frivillig registrering. Registreringsfrist er 1. april, noe som kan være før prosjektstart.

² Totalsummen avviker fra antall prosjekter fordi noen land er registrert både individuelt og under multinasjonale prosjekter.

³ Inkludert Russland

Kilde: Norsk Polarinstitutt og Svalbard Science Forum.

Tabell 8. Ny-Ålesund. Ankomster etter transportmiddel og overnattinger etter personellkategori. 1996-1998

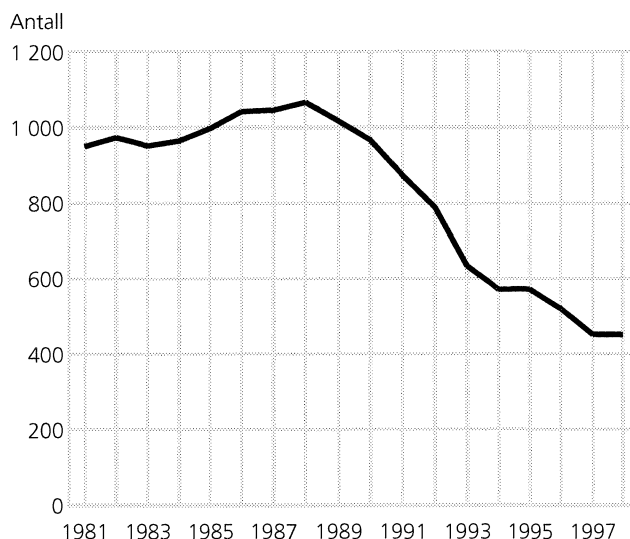
	1996	1997	1998
Ankomster			
I alt	9 680	12 514	16 346
Via flyplass	1 468	2 235	2 008
Via skip	8 212	10 279	14 338
Overnattinger			
I alt	21 403	24 168	23 035
Forskning	8 942	11 886	9 836
Kings Bay ansatte	7 973	6 550	7 943
Entreprenører	..	4 248	2 732
Andre	4 488	1 484	2 524

Kilde: Kings Bay AS.

En generell næringsstatistikk utarbeides av Svalbard Næringsutvikling AS. Denne statistikken dekker kjennemerker ved bedriftene slik som det er vist i tabell 6. Statistikken er basert på fulltelling av bedrifts-populasjonen, men er selvfølgelig frivillig. Et av hovedproblemene med denne statistikken er at bedriftene ikke har oppgitt foretaksnummer, og statistikken kan derfor ikke benyttes i videre koblinger. Vedlikehold og bearbeiding krever derfor utstrakt lokalkunnskap til de enkelte enhetene (for eksempel ved navneskifte, næringsgruppering og generell kvalitetssikring).

Statistikken dekker ikke på langt nær de samme kjennemerkene som resten av den nasjonale næringsstatistikken (se for eksempel Statistisk sentralbyrå 1997a, 1997b, 1998b, 1998c, 1998d og 1998e), men har blitt publisert jevnlig på 1990-tallet (Svalbard Næringsutvikling 1997). Mange kjennemerker ville imidlertid ha begrenset verdi for separat publisering

Figur 5. Utmål på Svalbard. 31. desember. 1981-1998

Kilde: Bergmesteren for Svalbard.

for Svalbard, siden man fort støter på problemer med ikke-anonymiserte data. Flere kjennemerker ved datainnsamling vil derfor først og fremst høyne kvaliteten på den nasjonale statistikken.

Noen enkelt næringer er spesielt framtrepende på Svalbard. Det gjelder for eksempel forskning, bergverk og samferdsel (spesielt reiseliv/turisme). Svalbard er det lettest tilgjengelige høyarktiske området i verden, og er derfor attraktiv som utgangspunkt for forskere fra hele verden. Forskning er bare delvis dekket av tilgjengelig statistikk fra Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS 1998) og Svalbard Science Forum/Norsk Polarinstitutt (se tabell 7 og Norsk Polarinstitutt 1998). Svalbard Science Forum arbeider for tiden med å forbedre registreringsrutinene for de forskjellige forskningsprosjektene. I tillegg blir forskeraktivitet indirekte registrert ved andre aktiviteter, spesielt der forskeraktivitet utgjør en stor del av reiselivsaktivitetene (tabell 8).

Bergverksvirksomhet er relativt godt dekket gjennom lokal registrering. Dette er også et av de områdene det kan skaffes gode tidsserier for, se for eksempel figur 3 og 5. Bergverksordningen for Svalbard sier også at alle foretak som skal drive bergverksaktiviteter må følge de lover som gjelder i foretakets moderland. Innføringen av mange norske lover kan dermed medføre at utenlandske (i dag bare russisk) bergverksforetak må følge to sett av lover.

Den delen av reiselivsnæringen som har aktiviteter i Ny-Ålesund eller Longyearbyen er godt dekket (se tabell 8 og 9), men den delen av reiselivsnæringen som dekker cruisetrafikk og reiser i andre områder har store

Tabell 9. Hoteller i Longyearbyen. Overnattinger etter formålet med oppholdet og ankomstmåned. 1995-1998

	1998						
	1995	1996	1997	I alt	Formålet med oppholdet		
					Kurs og konferanser	Yrkesreiser	Ferie og fritid
I alt	32 695	48 001	44 948	46 201	5 749	14 185	26 267
Januar	514	1 099	849	1 230	34	618	578
Februar	602	1 687	1 327	2 715	671	1 140	904
Mars	2 796	4 026	2 968	4 074	766	1 176	2 132
April	3 795	5 428	5 903	5 407	1 147	1 107	3 153
Mai	3 654	5 834	5 644	6 456	1 181	1 341	3 934
Juni	3 962	5 488	5 309	4 361	431	1 107	2 823
Juli	5 444	6 763	5 700	6 049	25	1 050	4 974
August	5 231	6 506	6 139	6 966	929	2 000	4 037
September	3 023	4 284	4 372	4 021	232	1 818	1 971
Oktober	1 426	2 546	2 593	2 012	145	1 026	841
November	1 353	3 010	3 083	1 589	146	1 011	432
Desember	895	1 330	1 061	1 321	42	791	488

Kilde: Svalbard Næringsutvikling AS.

mangler. Sysselmanen og Svalbard Næringsutvikling/Info-Svalbard samarbeider med å bedre kvaliteten på denne statistikken (Sysselmanen 1998).

Noen næringer har så spesielle rammer at Statistisk sentralbyrå ser at det kan støte på problemer å skulle basere seg på den nasjonale statistikk rutinen for den aktuelle næringen. Dette gjelder for eksempel eiendomsdrift og bygg- og anleggsvirksomhet (se for eksempel ACTA Consult 1997 for en beskrivelse av eiendomsmarkedet) og enkelte former for tjenesteyting og noen former for reiseliv. Alle slike spesielle tilfeller kan ikke beskrives i denne sammenhengen, men må vurderes i det videre arbeidet med statistikkproduksjon for Svalbard.

Også for næringsstatistikk støter man på problemer med å anonymisere oppgavegiver. Ofte er det to eller færre bedrifter i en to-siffer næringsgruppering (slik som i tabell 5, der en del enkelt næringer er slått sammen). Denne problemstillingen er tidligere omtalt i kapittel 3.3.

5. Videre statistikkarbeid

5.1. Koordineringsbehov

Offentlige institusjoner har tradisjonelt hatt stort behov for statistikk. Innsamling av data har også i mange tilfeller vært knyttet til offentlige institusjoner, spesielt der datagrunnlaget er et administrativt register. På Svalbard er innslaget av offentlig virksomhet stort, og i tillegg er det offentlige miljøer utenfor Svalbard, først og fremst de enkelte fagdepartementene, som også er sterkt involvert i saker som berører Svalbard. Det betyr at det er mange aktører med til dels forskjellige behov for statistikk som både må koordinere sine behov og som må avklare hvordan innsamlingen på Svalbard skal foregå. Ikke minst det siste punktet er viktig på grunn av det avviket i organisering som eksisterer mellom de institusjonene som finnes på Svalbard og de institusjonene som tar seg av datainnsamling på fastlandet.

Manglende koordinering mellom institusjoner kan blant annet medfører parallelle innsamlinger av samme type data, utført av forskjellige institusjoner og med forskjellig resultat lokalt på Svalbard. Dette gjelder i dag både befolkningstall og statistikk over turister som besøker Svalbard. Overføring av befolkningsregisteret fra Sysselmannen til Ligningskontoret er et tiltak for å avhjelpe en slik situasjon. Et eventuelt koordineringsarbeid må derfor skje på tvers av fagmiljøer/institusjoner. Det er behov for standardisering av definisjoner, enheter og innsamlingsmåte.

Ut fra Svalbard sin folkerettslige stilling og geografiske forhold er det ikke realistisk at alle norske lover blir innført på Svalbard i løpet av overskuelig framtid. Nasjonale rapporteringssystemer vil derfor uansett ikke bli like omfattende på Svalbard som på fastlandet. Det vil derfor eksistere et statistikkbehov som må dekkes spesielt, og som sannsynligvis vil berøre flere fagmiljøer og institusjoner (spesielt fagdepartementene).

Omfanget og kvaliteten på data til statistikk er blant annet avhengig av det juridiske rammeverket. Det er derfor behov for å koordinere statistikkarbeidet med det arbeidet som skjer i de enkelte fagdepartementene i forbindelse med innføring av lover og forskrifter for

Svalbard. Det vil også være behov for å vurdere mulige hjemler for datainnsamling for lokale institusjoner.

5.2. Påvirkningen fra det juridiske rammeverket

De forslag til tiltak for å bygge ut statistikk om Svalbard som står i denne rapporten, bygger på den kunnskapen Statistisk sentralbyrå har fått ved gjennomgangen av den statistikken institusjonen selv produserer, og den kontakten vi har hatt med lokale og sentrale organer. Av denne kontakten ser vi at det er flere muligheter for å bygge ut kunnskapsgrunnlaget ettersom en lar flere lover få virkning for Svalbard. Vi skal gi noen eksempler.

Som nevnt ser vi det som viktig at statistikkloven blir gitt anvendelse på Svalbard slik at Statistisk sentralbyrå kan samle inn data direkte fra personer, bedrifter og offentlige institusjoner på linje med det institusjonen gjør på fastlandet. En prosess med sikte på dette bør starte så snart som mulig og vil gi en forenkling av det videre statistikkarbeidet. En annen lov som ut fra statistikkbehov bør omfatte Svalbard, er lov om Enhetsregisteret som sørger for at alle bedrifter i Norge er registrert etter et enhetlig system. Enhetsregisteret er den viktigste kilden til Bedrifts og foretaksregisteret (BoF) i Statistisk sentralbyrå. Statistisk sentralbyrå får tilgang til opplysningene i registeret til sin statistikk. Tilsvarende grunner kan tale for at lov om aksjeselskaper og lov om regnskapsplikt får anvendelse på Svalbard, direkte eller gjennom forskrift til Svalbardloven.

For statistikker med personer som enhet, vil det være en fordel om lov om folkeregistrering blir innført på Svalbard. Verken lov om Enhetsregister eller lov om folkeregistrering er i seg selv nødvendig for videre statistikkarbeid. De konsekvenser disse lovene har for statistikkproduksjon kan også oppnås via andre forordninger, for eksempel gjennom befolkningsregisterforskriften, kombinert med en praktisk ordning som knytter befolkningsregisteret på Svalbard sammen med DSF.

Som nevnt tidligere kan fraværet av lover og forskrifter som grunnlag for datainnsamling dekkes ved at Statistisk sentralbyrå benytter statistikkloven som hjemmel. Men Statistisk sentralbyrå ser helst at data i størst mulig grad samles inn gjennom administrative ordninger.

Statistikkloven gir kun Statistisk sentralbyrå rettigheter med hensyn til datainnsamling. Datainnsamling i regi av andre enn Statistisk sentralbyrå vil derfor ikke bli berørt av en eventuell innføring av statistikkloven på Svalbard. Slik innsamling er regulert av andre lover og forskrifter, eventuelt er den basert på frivillighet og lokalt samarbeid. Den lokale involveringen vil arte seg noe forskjellig, avhengig av om dataene samles inn til et administrativt register eller samles inn direkte til statistikkformål.

5.3. Lokal involvering

Som tidligere nevnt ønsker Statistisk sentralbyrå primært å benytte administrative registre som grunnlag for statistikkproduksjon. Statistisk sentralbyrå mener også at datainnsamling på Svalbard bør integreres med annen innsamling, enten via nasjonale administrative registre eller som en del av Statistisk sentralbyrås direkte innsamling. For at dette skal kunne foregå på en effektiv måte mener imidlertid Statistisk sentralbyrå at datafangst foreløpig må baseres på en lokal involvering som er betraktelig mer omfattende enn i resten av Norge.

Innsamling til administrative registre er i stor grad basert på lover, forskrifter og rutiner som gjelder andre institusjoner enn Statistisk sentralbyrå. Statistikkloven vil derfor uansett ikke ha noen betydning for denne typen innsamling, mens eventuelle innføringer av nye lover eller forskrifter kan ha store konsekvenser. Statistikkloven vil imidlertid gi Statistisk sentralbyrå tilgang til administrative registre hvis disse er lokale. Disse administrative registrene vil som regel være basert på et veletablert sett av rutiner. Innsamling og behandling av data benytter også ofte tidligere innsamlede data eller andre vel fungerende registre (for eksempel adresseregister for bedrifter eller personer). Et register vil derfor ikke fungere tilfredsstillende "over natten", men kreve en viss oppbygging av "infrastruktur". Lokalkunnskap vil være svært verdifullt i en slik innkjøringsfase for et administrativt register.

Manglende lover og forskrifter vil også kreve at innsamling til enkelte registre må skje på frivillig basis inntil de juridiske rammene eventuelle er kommet på linje med resten av Norge. For noen registre vil dette kanskje ikke skje. Noen lover/forskrifter er det sannsynligvis heller ikke ønskelig å innføre, spesielt med hensyn til problematikken rundt Svalbard sin folkerettslige stilling. Ved frivillig innsamling antar

Statistisk sentralbyrå at det må en større lokal innsats, eventuelt kunnskap, til for å få tilfredsstillende kvalitet på datamaterialet enn det ville vært ved oppgaveplikt.

Frivillighet er vanlig ved personlige spørreundersøkelser, også de som Statistisk sentralbyrå gjennomfører. Dersom en inkluderer Svalbard i levekårsundersøkelser, arbeidskraftundersøkelser og andre utvalgsundersøkelser er det behov for lokalkunnskap som kan sikre best mulig kvalitet på de innsamlede dataene.

Statistisk sentralbyrå er av den oppfatning at produksjon av statistikk som ikke dekkes tilfredsstillende av nasjonale registre, bør ta utgangspunkt i den statistikkproduksjonen som skjer lokalt. Statistikken bør imidlertid snarlig tilpasses nasjonale standarder, f.eks med hensyn til innsamling, definisjoner og kjennemerker. De innsamlede dataene bør også om mulig inngå i nasjonale registre. På sikt bør også selve datafangsten integreres med eventuelle nasjonale registre. Dette for å sikre størst mulig grad av sammenlignbarhet.

For de statistikkene som ikke har noen tilsvarende statistikk på fastlandet kan en lokal forankring bidra til god aktualitet, det vil si rask publisering etter måletidspunkt eller måleperiode.

5.4 Organisering

Det er behov for et formelt forum for videre statistikkarbeid. Hvis statistikkloven innføres på Svalbard og den nødvendige langsiktige finansieringen ordnes, mener Statistisk sentralbyrå at det er naturlig at SSB, både ut fra formelle og praktiske hensyn, er den institusjonen som organiserer videre arbeid med Svalbardstatistikk.

Videre statistikkarbeid vil omfatte mange fagområder og må ta hensyn til mange dataleverandører og brukere. Statistisk sentralbyrå har *rådgivende utvalg* på en rekke statistikkområder, og denne ordningen vil kunne benyttes også for produksjon av Svalbardstatistikk. I de rådgivende utvalgene sitter vanligvis representanter fra de mest sentrale brukerne av statistikken og fra oppgavegiverne. Sammensetningen av et slikt eventuelt rådgivende utvalg bør også ta hensyn til lokal involvering og behovet for representasjon fra et bredt fagfelt. Statistisk sentralbyrå kan også trekke veksler på den store spredningen som SSBs interne fagmiljø har.

Hvis statistikkloven ikke innføres, eller nødvendig langsiktig finansiering uteblir, vil videre statistikkarbeid bli berørt på forskjellig vis. Manglende finansiering vil i første rekke bety at Statistisk sentralbyrå ikke kan legge ned ekstra arbeid i utvikling og produksjon av Svalbardstatistikk. Svalbardstatistikk kan produseres innenfor dagens aktiviteter hvis dette

ikke påfører Statistisk sentralbyrå ekstra kostnader, men dette forutsetter at utviklingsarbeidet er finansiert og gjennomført.

Uten at statistikkloven innføres vil videre statistikkarbeid bli påvirket ved at Statistisk sentralbyrå vil ha sterke begrensninger på sin virksomhet. Statistisk sentralbyrå kan likevel engasjeres i det videre arbeidet, men uten en permanent forankring i institusjonens virkeområde. Kapittel 7 diskuterer videre problematikken rundt finansiering og Statistisk sentralbyrås rolle.

6. Forholdet til andre staters virksomhet på Svalbard

Statistisk sentralbyrå oppfatter formuleringene i statistikklovens § 1-3 slik at når Kongen⁵ har avgjort at loven skal gjelde for Svalbard, Jan Mayen og bi-landene, gjelder også plikten til å gi opplysninger (§ 2-2) for utlendinger som er på Svalbard og for utlendingers økonomiske virksomhet der, slik den gjør for utlendinger og deres virksomhet på fastlandet. I hvor stor grad denne plikten skal oppfylles, er det opp til Statistisk sentralbyrå å avgjøre i hvert tilfelle, eventuelt i samråd med involverte parter, med mindre annet er bestemt ved Kongelig resolusjon.

Statistikkproduksjonen må i sin mer konkrete utforming forholde seg til at det eksisterer et flernasjonalt samfunn på Svalbard. *Svalbardstatistikk 1999* inneholder bare to tabeller der den permanente russiske bosetningen berøres. I tillegg inneholder den en del tabeller om norsk virksomhet som baseres på mer eller mindre permanent aktivitet initiert av personer fra andre nasjonaliteter (dette gjelder spesielt tre tabeller om forskeraktivitet i Ny-Ålesund. Ved en eventuell datainnsamling fra flere nasjonaliteter må innsamling og databehandling håndtere både språk-, institusjons- og definisjonsforskjeller mellom datakilder. Det kan i det videre statistikkarbeidet også være aktuelt å vurdere om valg av tema, publiseringsform, språk og distribusjon av offentlig statistikk bør avvike fra den måten Statistisk sentralbyrå i dag publiserer norsk statistikk på.

⁵ Finansdepartementet ifølge kongelig resolusjon 16. juni 1989 nr. 387.

7. Økonomi

De midler som er tildelt Statistisk sentralbyrå til utarbeidelse av statistikk og forskning, er blitt redusert i løpet av 1990-årene uten at kravene til institusjonen er blitt redusert. Det har ført til at institusjonen såvidt greier å oppfylle de kravene som brukerne allerede stiller til oss. Dersom Statistisk sentralbyrå skal gå inn i arbeidet med statistikk om Svalbard, må institusjonen tilføres midler til dekning av alle tilleggskostnader, enten med en økning av eget budsjett direkte eller ved midler over andre budsjettposter.

Det er mulig å engasjere Statistisk sentralbyrå i frittstående prosjekter som finansieres utover Statistisk sentralbyrås grunnbevilgninger. Imidlertid vil Statistisk sentralbyrå understreke viktigheten av at et generelt arbeid med hvilke statistikker som skal produseres og hvilke kvalitetskrav som stilles til statistikken, foregår på et mest mulig fritt og selvstendig grunnlag. Det er også nedfelt i statistikkloven (§3-1) at Statistisk sentralbyrå skal "kartlegge og prioritere behov for offisiell statistikk".

Statistisk sentralbyrå har imidlertid gode erfaringer med utvikling av enkeltstatistikker, gjennomføring av engangsundersøkelser og andre prosjekter av mer konkret art som er initiert av eksterne enkeltinstitusjoner. Et poeng er imidlertid at slike prosjekter ikke må overta for den uavhengige utviklingen av statistikkproduksjonen i Statistisk sentralbyrå som ivaretar helheten i norsk statistikk. Prosjekter initiert og finansiert av eksterne miljøer må ses på som uavhengig, eller bare som en del av, slik generell virksomhet. Det bør derfor på sikt arbeides for at det opprettes en permanent finansiering av statistikkarbeidet, slik at det kan utføres med en viss faglig og økonomisk distanse til institusjoner som også er involvert som enten dataleverandør eller tunge brukere av statistikken.

Referanser

- ACTA Consult (1997): *Arealbehov som følge av forventet byggeaktivitet i Longyearbyen 1997–2001*, på oppdrag fra Svalbard Samfunnsdrift AS, Tromsø: ACTA Consult.
- Justis- og politidepartementet (1995): *Svalbard. Samling av lover, forskrifter og bestemmelser*, Oslo: Justis- og politidepartementet.
- Karlstad, S. og J. Mønnesland (1998): ”Norsk virksomhet på Svalbard. Gjennomgang av rapporten fra en interdepartemental arbeidsgruppe om statsstøtte til Svalbard”, *NIBR prosjektrapport 1998:17*, Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Norsk Polarinstitutt (1998): *Research in Svalbard 1998*, Tromsø: Norsk Polarinstitutt. [Denne skal overtas av Svalbard Science Forum]
- Nærings- og handelsdepartementet (1998): *Rapport fra en interdepartemental arbeidsgruppe som har vurdert statsstøtten til norsk virksomhet på Svalbard*, Oslo: Nærings- og handelsdepartementet.
- SNSK (1999): *Styrets tilrådnig vedrørende undersøkelser i Sentralfeltet med sikte på gruvedrift i Svea Nord*, Store Norske Spitsbergen Kulkompani Aktieselskap – rapport, Longyearbyen: SNSK.
- Statistisk sentralbyrå (1991): *Prisnivå på Svalbard 1990*. Rapporter 91/15, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1994): *Standard for kommuneklassifisering 1994*, NOS C 192, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1997a): *Industristatistikk 1995: Næringsstall*, NOS C417, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1997b): *Varehandelsstatistikk 1995*, NOS C423, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998a): *Statistisk årbok 1998*, NOS C463, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998b): *Regnskapsstatistikk 1996: Aksjeselskaper*, NOS C480, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998c): *Samferdselsstatistikk 1997*, NOS C483, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998d): *Reiselivsstatistikk 1997*, NOS C486, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998e): *Regnskapsstatistikk for finansielle foretak 1990-1997*. NOS C515, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998f): *Sosialstatistikk 1997*. NOS C519, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1998g): *Kriminalstatistikk 1997*. NOS C528, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1999a): *Folkemengd 1. januar 1999 og endringer i 1998. Førebels tal for kommunar, Aktuelle befolkningstall 1/99*, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1999b): *Regionale inndelinger. En oversikt over standarder i norsk offisiell statistikk*, NOS C513, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1999c): *Folkemengde etter kjønn, alder og sivilstand 2. januar 1999. Aktuelle Befolkningstall 7/99*, Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (1999d): *Svalbardstatistikk 1999*, NOS C537, Statistisk sentralbyrå.
- Stortingsmelding nr 22 (1994-95): *Om miljøvern på Svalbard*, Oslo: Miljøverndepartementet.
- Stortingsmelding nr 39 (1974-75): *Vedrørende Svalbard*, Oslo: Justisdepartementet.
- Stortingsmelding nr 40 (1985-86): *Svalbard*, Oslo: Justisdepartementet.

Stortingsmelding nr 50 (1990-91): *Næringstiltak for Svalbard*, Oslo: Nærings- og handelsdepartementet.

Stortingsproposisjon nr. 146 (1962-63): *Kings Bay Kull Comp. A/S*, Oslo: Industridepartementet.

Svalbard Næringsutvikling (1997): *Næringsutvikling på Svalbard 1989-1996*, Longyearbyen: Svalbard Næringsutvikling. [Oppdatert mars 1998]

Sysselmanen (1998): "Ferdse knyttet til turisme på Svalbard – Registreringer utført av Sysselmanen på Svalbard og Info-Svalbard", *Sysselmennens rapportserie nr. 3, 1998*, Longyearbyen: Sysselmanen på Svalbard.

UNIS (1998): *Årsmelding UNIS 1997*, Longyearbyen: Universitetsstudiene på Svalbard.

Avtaledokument mellom Svalbard Samfunnsdrift AS og Statistisk sentralbyrå

AVTALEDOKUMENT

Mellom **Svalbard Samfunnsdrift AS** som oppdragsgiver
og **Statistisk Sentralbyrå** som utførende

er det inngått følgende avtale om prosjektbistand.

Prosjektets navn: SVALBARDSTATISTIKK

1. DOKUMENTER SOM INNGÅR I AVTALEN

Følgende dokumenter inngår i denne avtale:

I AVTALEDOKUMENTET

II PROSJEKTSKRIV AV 12. OKTOBER 1998

III Forekommer det i de ovennevnte dokumenter bestemmelser som strider mot hverandre, skal dokumentene gjelde i den oppstilte rekkefølge.

2. BESKRIVELSE AV OPPDRAGET

Oppdraget kan deles opp i følgende oppgaver:

Oppg. 1 Gjennomgang av den samfunnsrelaterte svalbardstatistikk som i dag produseres av Statistisk Sentralbyrå, og av de muligheter og begrensninger som ligger i en ytterligere utnyttelse av nasjonale registre o.l. Fremme forslag til videreutvikling av den sentrale statistikkproduksjonen.

- Oppg. 2 Gjennomgang av den samfunnsrelaterte svalbardstatistikk som i dag produseres av lokale aktører i Longyearbyen (Sysselmannen for Svalbard, Svalbard Samfunnsdrift, Svalbard Næringsutvikling / Info Svalbard / Acta Consult AS, Svalbard Lufthavn, Svalbard kirke, Longyearbyen sykehus, Longyearbyen skole, Store Norske, Kings Bay m.fl.). I samarbeid med aktørene fremme forslag til videreutvikling av den lokale statistikkproduksjonen, med hensyn til omfang, ansvarsdeling, definisjoner, rutiner, lagring og presentasjon.
- Oppg. 3 Utarbeide første utgave av en «statistisk årbok» for Svalbard, der statistiske hovedtall for samfunnsutviklingen i de norske bosettingene presenteres.
- Oppg. 4 Utarbeide et eget dokument (SSB-rapport) der resultatene fra oppgavene 1 og 2 presenteres. Forslag til videreutvikling av statistikkproduksjonen skal også bygge på en vurdering av behovet. Rapporten skal vurdere rammene for statistikkproduksjon, herunder behovet og muligheten for å innføre statistikkloven helt eller delvis for Svalbard, eventuelt påpeke behov for særlige tilpasninger under hensyntagen til de stedlige forhold. Det skal også pekes på hvordan ansvaret for koordinering og videreutvikling av en helhetlig statistikkproduksjon for Svalbard kan ivaretas fremover.

3 ORGANISERING OG FREMDRIFT

Arbeidet skal ledes av en prosjektleder utpekt av Statistisk Sentralbyrå. Prosjektleder rapporterer til oppdragsgiver.

Som støtte for prosjektlederen etableres en intern styringsgruppe i Statistisk Sentralbyrå. Oppdragsgiver stiller med en representant i styringsgruppens møter.

Oppdragsgiver forespør Svalbardrådet, Sysselmannen og de viktigste departementene om å utpeke kontaktpersoner som kan tilrettelegge for byråets kartleggingsarbeid, vurdere behov for ulike typer statistikk og fungere som diskusjonspartnere med hensyn til organisering av det fremtidige statistikkarbeidet. Kontaktpersonene bør også utpekes med det for øyet at de senere eventuelt kan utgjøre en mer permanent bruker-/koordineringsgruppe for Svalbardstatistikk.

Arbeidet starter umiddelbart, og avsluttes innen utgangen av mai 1999. Statistisk årbok for Svalbard skal foreligge innen utgangen av april samme år.

I tillegg skal det i løpet av februar 1999 foreligge et notat som oppsummerer inntrykkene så langt, definerer de viktigste problemstillingene og peker på mulige tiltak for å koordinere og videreutvikle statistikkarbeidet med tilknytning til Svalbard. Notatet skal utformes som et innspill til arbeidet med stortingsmeldingen.

4 DAGMULKT

Dagmulkt er ikke avtalt.

5 HONORAR

Oppdraget utføres innenfor en ramme på 6 månedeverk á 45.000 kroner/månedeverk, dvs. innenfor en ramme på kr 270.000.

6 UTGIFTER

Oppdragsgiver dekker reise- og oppholdskostnader i forbindelse med datainnsamling og møter innenfor en ramme på kr 30.000. Kostnadene dekkes i hht statens satser.

7 PARTENES REPRESENTANTER

Oppdragsgivers representant er:

Endre Hoflandsdal

Utførendes representant er:

Johan-Kristian Tønder

I styringsgruppen vil oppdragsgiver være representert ved Sverre Høifødt. Høifødt vil etter behov også kunne bistå Statistisk Sentralbyrå med tilrettelegging av det praktiske arbeid.

8 UNDERKONSULENTER

Det er ikke avtalt bruk av underkonsulenter.

9 TVISTER

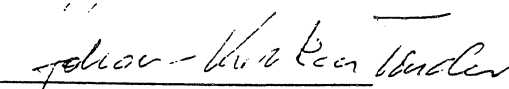
Uenighet om tolkning av avtalen avgjøres med voldgift såfremt ikke annet avtales.

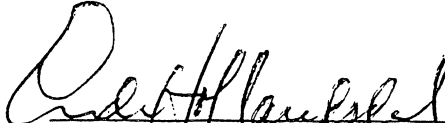
10 EVENTUELLE ANDRE BESTEMMELSER FOR OPPDRAGET

Ingen særbestemmelser.

Dette avtaledokument er utferdiget i to eksemplar hvorav partene beholder hvert sitt.

Oslo/Longyearbyen, 29. januar 1998

for Statistisk Sentralbyrå
Johan-Kristian Tønder

for Svalbard Samfunnsdrift AS
Endre Hoflandsdal

Tidligere utgitt på emneområdet*Previously issued on the subject***Norges offisielle statistikk (NOS)**

C537 Svalbardstatistikk 1999.

Rapporter (RAPP)

91/15 Prisnivået på Svalbard 1990.

Reprints

Nr. 123 Ib Thomsen og Ann Marit Kleive Holmøy: Combining Data from Surveys and Administrative Record Systems. The Norwegian Experience. Reprint fra International Statistical Review, Vol. 66, 2, 201-221, 1998.

Nr. 124 Svein Longva, Ib Thomsen og Paul Inge Severeide: Reducing Costs of Censuses in Norway through Use of Administrative Registers. Reprint fra International Statistical Review, Vol. 66, 2, 223-234, 1998.

Notater

95/32 Anne Sofie Abrahamsen: Oversikt over innhold, utvalgsplaner og metoder i statistikker basert på bedrifter og foretak.

98/5 Metodevalg og kostnader ved etablering og drift av et boligregister. Revidert forslag. Rapport fra en arbeidsgruppe som har revidert og oppdatert planene for opprettelse av et boligregister.

98/14 Anne Sofie Abrahamsen Oppgavebyrde og fleksibilitet for bedrifter og foretak etter SSBs utvalgsplaner.

Planer og meldinger

95/9 Rapport om bestemmelsene i statistikkloven om administrative data og samordning av statistikk. Status 31.12.1994.

95/13 Hanne Modahl, Stein Turtumøygard og Rune Gløersen: Elektronisk datainnsamling: Nye teknologiløsninger, kartlegging, erfaringer og videre arbeid.

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter

Recent publications in the series Reports

- 98/22 K. Flugsrud og G. Haakonsen: Utslipp til luft fra utenlandske skip i norske farvann 1996 og 1997. 1998. 37s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4599-0
- 98/23 E. Nørgaard: The Norwegian Balance of Payments: Sources and methods. 1998. 72s. 115 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4600-8
- 98/24 H. Hungnes: Imperfeksjoner i kapitalmarkedet. 1998. 37s. 100 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4602-4
- 98/25 T. Løwe: Levekår i landbruket: En studie av landbruksbefolkningens levekår. 1998. 181s. 220 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4603-2
- 99/1 A.C. Hansen: Fremskrivning av støybelastning for veitrafikk. 1999. 31s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4659-8
- 99/2 T.W. Bersvendsen, J.L. Hass, K. Mork og B.H. Strand: Ressursinnsats, utslipp og rensing i den kommunale avløpssektoren, 1997. 1999. 71s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4663-6
- 99/3 P. Boug: Modellering av faktoreterspørsel. 1999. 60s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4665-2
- 99/4 R. Jensen: Beregning av usikkerhet for boligprisindeksene på grunn av frafall. 1999. 25s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4669-5
- 99/5 K.E. Rosendahl: Vurdering av skadefunksjonsmetoden til bruk på vegprosjekt – en case-studie. 1999. 38s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4670-9
- 99/6 A.G. Hustoft, H. Hartvedt, E. Nymoen, M. Stålnacke og H. Utne: Standard for økonomiske regioner: Etablering av publiseringsnivå mellom fylke og kommune. 1999. 76s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4671-7
- 99/7 T. Lappegård: Regionale variasjoner i fruktbarheten i Norge. 1999. 88s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4673-3
- 99/8 B. Halvorsen, B.M. Larsen og R. Nesbakken: Energibruk i husholdningene 1974-1995: En dokumentasjon av mikrodatabe etablert for økonomiske formål innenfor prosjektet "Fleksibel energibruk i husholdningene". 1999. 33s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4676-8
- 99/9 H. Medin: Valg av måleenhet i verdsetting av miljøgoder: Empiriske eksempler. 1999. 45s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4677-6
- 99/10 R. Jensen: Kvadratmeterpriser for flerbolig-hus. 1999. 22s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4679-2
- 99/11 T. Kalve: Innvandrerbarn i barnevernet. 1999. 29s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4680-6
- 99/12 A.S. Bye og K. Mork: Resultatkontroll jordbruk 1999: Jordbruk og miljø, med vekt på gjennomføring av tiltak mot forurensninger. 1999. 75s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4683-0
- 99/13 D. Juvkam: Historisk oversikt over kommune- og fylkesinndelingen. 1999. 90s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4684-9
- 99/14 J.-A. Jørgensen, B. Strøm og T. Åvitsland: Effektive satser for næringsstøtte 1996. 1999. 51s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4685-7
- 99/15 J. Lyngstad og I. Øyangen: Sjung om studentens lykkelige dar: Studenters levekår 1998. 1999. 98s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4690-3
- 99/16 B. Aardal, H. Valen og I. Opheim: Valgundersøkelsen 1997: Dokumentasjonsrapport. 1999. 109s. 165 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4699-7
- 99/17 A. Benedictow: Norsk eksport av metaller. 1999. 47s. 125 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4701-2
- 99/19 P. Rees, L. Østby, H. Durham og M. Kupiszewski: Internal Migration and Regional Population Dynamics in Europe: Norway Case Study. 1999. 60s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4703-9
- 99/20 B.K. Wold og J. Grave: Poverty Alleviation Policy in Angola, Pursuing Equity and Efficiency. 1999. 94s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4704-7

